

Ha a test elmozdulása $x \leq l_0/2$, akkor a test rátámaszkodik a rugóra, és így a testre a következő erők hatnak: a lejtővel párhuzamosan a súlyerő $mg \sin \alpha$ nagyságú komponense, a $\mu mg \cos \alpha$ nagyságú csúszási súrlódási erő és a $D[(l_0/2) - x]$ nagyságú rugóerő. Feltesszük, hogy a test felfelé mozog, így a súrlódási erő lefelé hat. Annak feltétele, hogy a test felfelé meginduljon az, hogy az elengedés pillanatában a testre ható erők eredője a lejtővel párhuzamosan felfelé mutasson:

$$(1) \quad D(l_0/2) > mg(\sin \alpha + \mu \cos \alpha).$$

A test mozgásegyenlete ekkor

$$(2) \quad ma = [(l_0/2) - x] - mg(\sin \alpha + \mu \cos \alpha).$$

Ez egy harmonikus rezgőmozgás egyenlete, amelynek nyugalmi helyzete (ahol $a = 0$):

$$(3) \quad x_0 = (l_0/2) - (mg/D)(\sin \alpha + \mu \cos \alpha).$$

Mivel a mozgás a rezgés szélső helyzetéből indul, x_0 egyúttal a rezgés amplitúdója. Két eset lehetséges: a test legmagasabb helyzetében is összenyomja a rugót (*a*) vagy a mozgás közben a rugó teljesen kinyúlik és a test lerepül róla (*b*).

a) Ha a test végig a rugón marad, a legmagasabb helyzet eléréséig egy fél rezgést végez, teljes elmozdulása $2x_0$, maximális emelkedési magassága

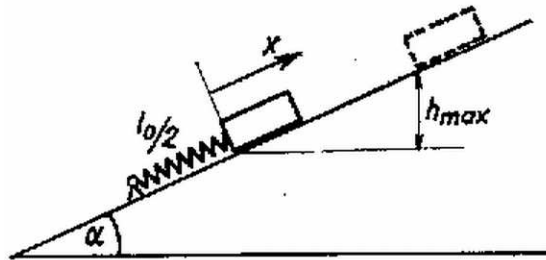
$$(4) \quad h_{\max} = 2x_0 \sin \alpha = [l_0 - (2mg/D)(\sin \alpha + \mu \cos \alpha)] \sin \alpha.$$

Ezt a helyzetet a rezgésidő fele alatt éri el a test, tehát

$$(5) \quad t = \pi \sqrt{m/D}.$$

Ez az eset akkor valósul meg, ha $2x_0 \leq l_0/2$, ahonnan

$$(6) \quad l_0/4 \leq (mg/D)(\sin \alpha + \mu \cos \alpha).$$

b) Ha az (*a*) feltétel nem teljesül, akkor a test a mozgás elején a rugóval együtt harmonikus rezgőmozgást végez, majd a rugótól elszakadva a lejtőn csúszva egyenletesen lassul. Számítsuk ki, hogy mikor hagyja el a test a rugót és mekkora ebben a pillanatban a sebessége! Az elengedéstől számítva a test elmozdulása az idő függvényében egy x_0 középpontú harmonikus rezgőmozgás, amelynek amplitúdója x_0 és kiindulópontja az egyik szélső helyzet:

$$(7) \quad x = -x_0 \cos \omega t + x_0,$$

ahol $\omega = \sqrt{D/m}$. A rugó elhagyásának pillanatában az elmozdulás $x(t_1) = l_0/2$, ahonnan x_0 és ω értékét behelyettesítve;

$$(8) \quad t_1 = \sqrt{\frac{m}{D}} \arccos \frac{mg(\sin \alpha + \mu \cos \alpha)}{mg(\sin \alpha + \mu \cos \alpha) - (l_0 D/2)}.$$

A test sebességét legegyszerűbben a munkatételből határozhatjuk meg. A kezdeti rugóenergia helyzeti és mozgási energiává alakul, illetve súrlódási munkára fordítódik:

$$(9) \quad (1/2)D(l_0/2)^2 = mg(l_0/2) \sin \alpha + \mu mg(l_0/2) \cos \alpha + (m/2)v_1^2,$$

innen

$$(10) \quad v_0 = \sqrt{(Dl_0^2/4m) - l_0g (\sin \alpha + \mu \cos \alpha)}.$$

Ettől a ponttól kezdve a test $g(\sin \alpha + \mu \cos \alpha)$ állandó gyorsulással lassul a legmagasabb helyzetig, így a rugó elhagyásától a megállásig

$$t_2 = \frac{v_0}{g(\sin \alpha + \mu \cos \alpha)}$$

idő telik el; az elindulástól eltelt idő $t_1 + t_2$.

A maximális magasság elérésekor a test megáll, a kezdeti rugóenergia helyzeti energiává és súrlódási munkává alakul:

$$(11) \quad (1/2)D(l_0/2)^2 = mgh_{\max} + \mu mg \cos \alpha \cdot \frac{h_{\max}}{\sin \alpha},$$

ahonnan az emelkedési magasság:

$$(12) \quad h_{\max} = \frac{D(l_0^2/8)}{mg(1 + \mu \operatorname{ctg} \alpha)}.$$

Kuna János (Törökszentmiklós, Bercsényi M. Gimn., III. o. t.)